

ZBORNİK RADOVA

PRAVNO-EKONOMSKOG FAKULTETA U NIŠU

1967 godine, godina VI

ČLANCI

TITO O NAUCI I OBRAZOVANJU

— uz proslavu 30-godišnjice dolaska J. B. Tita na čelo KPJ —

... među istorijskim imenima izuzetan značaj imaju ona koja su ne samo postala izraz progresivnih stremljenja ugnjetene klase i čoveka i njihov borbeni poklič već su na pojedinim istorijskim prekretnicama stvaralački uticala na donošenje takvih revolucionarnih, progresivnih i humanističkih odluka koje su stvarno donele uspehe i pobeđe takvim stremljenjima.

Tito je jedno od najizrazitijih imena u redovima takvih istorijskih ličnosti.

(Kardelj)

U istoriji ljudskog društva ljudi su se izdvajali u grupe, u klase, staleže, profesije, nacije, političke stranke itd. Društvena istorija je istorija borbe klasa, partija, kasti i staleža, borba grupa. Sa različitih pozicija, u različitom pravcu delovale su društvene grupe, narodi, mase izazivajući sukobe, uspostavljajući razvitak itd. Klasna istorija ljudskog društva posebno je karakteristična po ulozi različitih, antagonističkih grupa u istorijskom kretanju društva. »Svako zna, pisao je Lenjin, da se mase dele na klase, da se mase i klase mogu suprotstavljati samo tako da se ogromna većina uopšte, neraščlanjena po položaju u društvenom sistemu proizvodnje, suprotstavlja kategorijama koje zauzimaju specijalni položaj u društvenom sistemu proizvodnje; — da klasama rukovode obično u većini slučajeva, bar u modernim civilizovanim zemljama, političke partije; — da političkim partijama po pravilu upravljaju više ili manje stabilne grupe najautoritativnijih, najiskusnijih lica koja se biraju na najodgovornije položaje, a koja se zovu vođe«¹.

I tako, dakle, društvene grupe se ne pojavljuju kao apstraktne pokretačke sile društva, već kao sile koje se prelamaju kroz prizmu akcija pojedinih ličnosti. Ukoliko te ličnosti tačnije, besprekornije odražavaju interese grupe, mase, ukoliko su više ispoljavanja društvene nužnosti utoliko je njihova snaga uticaja jača i značajnija u društvenoj istoriji. Velike ličnosti, njihove ideje i revolucionarna praksa, igrale su veliku ulogu u razvoju čovečanstva, usmeravale ga i stajale na čelu

¹ — *Izabrana dela*, tom. II., knj. 2., 267.

tog razvitka. U delatosti i energiji velikih ljudi, vođa i genija sadržana je relativno samostalna snaga, koja, često, ne samo da prevazilazi okvire i interese pojedinih društvenih grupa i njihovih idejno-političkih programa već prodire u samu društveno-istorijsku nužnost. Snažnije ili slabije blistala je zvezda ličnosti (vođe, heroja) u zavisnosti od toga koliko je ona stvarno bila reprezentant klasnog pokreta kome je pripadala i objektivnih društvenih tendencija uopšte. U klasno-političkom, u duhovno-kulturnom, naučno-filozofskom pokretu mase su činile materijalnu snagu tih pokreta, a pojedine ličnosti, ukoliko su celovitije i punije odražavale unutrašnju suštinu pokreta, samo su ubrzavale procese u jednom ili drugom pravcu.

Ličnost, uči markisam, nastaje, rađa se u društvu, ali su ličnosti, naročito ličnosti heroja, vođa, velikih ljudi, genija (naučnika, političara, filozofa, umetnika i dr.) nametale jedan stil društvu, pravac kretanja društvene istorije, rešenja istorijskih zadataka i vizije budućnosti. Ako opšti tok istorijskog razvitka i pokret koji ga održava zahtevaju takve ličnosti, one će se uvek pojaviti. Među njima i one sa ogromnom revolucionarnom snagom i uticajem, koje, upravo zbog toga što punije, svesnije i doslednije ispoljavaju istorijsku nužnost, i same postaju kolosalna sila koja u narodu i sa njim tu nužnost ostvaruje.

U jugoslovenskom revolucionarnom pokretu Titova ličnost je značila tu kolosalnu silu, koja je snažno, u određujućim momentima odlučujuće i presudno, uticala na sudbonosna zbivanja u našem narodu, na pravac i karakter našeg istorijskog razvitka. Titova misao i akcija prevazilazile su običnu i jednostavnu snagu ličnosti. Njegova lucidnost i volja bile su najadekvatniji izraz društvene nužnosti a njegov karakter imanentna društvena sila i neophodan činilac istorijskih uspeha Jugoslavije.

Bezgranična su interesovanja Titova za ljudske probleme; širok je dijapazon njegovih ličnih intervencija u ljudski život; neizbrojive su relacije koje su dovodile u vezu njegove ideje i njegovo stvaralaštvo sa revolucionarnom izgradnjom Komunističke partije Jugoslavije, sa Narodnooslobodilačkom borbom, sa humanističkim razvojem društvenog bića i duhovne nadgradnje socijalističke Jugoslavije. Tito je univerzalna ličnost kao što je i sam politički pokret na čijem je čelu neprekidno trideset godina, jer taj je pokret značio preobražaj produkcionih odnosa, uništenje klasnih antagonizama, novo filozofsko saznanje, humanističko vaspitanje i obrazovanje i oslobađanje nauke od konzervativnih ideoloških predrasuda.

U nauci i obrazovanju Tito je video osnovne pretpostavke izgrađivanja novoga društva. Sam je, uvek kada je trebalo, isticao njihovu važnost i značaj. »Nauka, pisao je on, u novoj socijalističkoj Jugoslaviji, u pobedonosnoj izgradnji socijalizma u našoj zemlji, ima ogromnu ulogu. Zbog toga naučne institucije moraju biti najtešnje povezane s današnjom stvarnošću u našoj zemlji. Ima ljudi, i to ljudi od nauke, koji misle da je nauka nešto za sebe, da ona mora biti neutralna, da njih ne može interesovati ništa drugo osim »čiste« nauke. Takvi ljudi obično mrze svaku društvenu promjenu, jer smatraju da ona ometa

njihov stvaralački rad. Takva gledišta su nenaučna, ona su u suprotnosti s pojmovima progressa, ona protivrječe nauci kao takvoj»².

Da bi se ostvarila ta velika uloga nauke i odstranio svaki naučni separatizam i akademska spekulativnost, Tito se zalagao za povezivanje nauke sa socijalističkom praksom, kao i za razvijanje progresivnog nasleđa i integracije naučne misli. Zato on i kaže da: »koristeći bogatstvo naših sopstvenih kulturnih i naučnih tekovina, koje su postignute u specifičnim uslovima historijskog razvitka naših naroda, mi u isto vrijeme nismo zanemarili, niti smijemo da ne koristimo i dostignuća ljudskog genija drugih naroda, a naročito ona koja se zasnivaju na tekovinama Oktobarske revolucije. U tome, idejni i politički pečat našeg kulturnog i naučnog života i razvoja mora biti socijalistički, jer socijalizam predstavlja višu formu i sadržinu društvenih odnosa koja negira nacionalne okvire i teži ka univerzalnoj integraciji»³.

Naša društvena stvarnost i praksa uopšte, nije za Tita faktor za sebe, izolovan i nezavisan od društvene svesti — od naučnog mišljenja posebno. U osnovi te prakse i tog iskustva mora da bude ugrađena stvaralačka i kreativna misao, objektivno utvrđena istina, pa zato Tito i kaže: »Naš novi društveni sistem čvrsto je fundiran na nauci Marksa, Engelsa i Lenjina. Nimalo ne odstupajući od te naučne podloge, socijalizam se u Jugoslaviji izgrađuje i dalje će se izgrađivati prema specifičnim uslovima i mogućnostima koje postoje u našoj zemlji. On će se izgrađivati u skladu sa interesima daljeg razvitka socijalizma u svijetu»⁴.

U svemu tome je bilo nesumnjivih uspeha. Naše društvo svakim danom sve više ostavlja za sobom siromaštvo naučnog duha i svojim uspesima na polju naučne teorije i naučnog stvaralaštva ulazi u red nacija koje su umnogome zadužile kulturni progres čovečanstva. »Sa zadovoljstvom mogu konstatovati, pisao je Tito, da smo za poslednjih nekoliko godina smelije pošli putem razvoja našeg kulturnog i naučnog života, o čemu najbolje svjedoče razvoj naučnih i kulturnih ustanova, dostignuća u pojedinim granama nauke i umjetnosti i naše mnogobrojne veze i sporazumi o kulturnoj i naučnoj saradnji sa mnogim drugim zemljama»⁵.

Nema, međutim, nauke, još manje čitave kulture, bez odgovarajućeg sistema i vaspitanja. U sistematskom i organizovanom sticanju znanja leže pretpostavke izgradnje naučnih sistema, visoke stručnosti i uspešnog naučno-istraživačkog rada. Zato se pitanja nastave, obrazovanja i vaspitanja ne mogu odvajati od pitanja nauke i sveukupne kulturne politike. Usaglašavanje principa, sistema i organizacije ovih strana društvenog života može dovesti do punog uspeha i stvaranja bitnih uslova za dalji razvoj čitavog društva. Na putu ostvarenja tih zadataka

² Tito, „Značaj društvenih promjena u našoj zemlji i uloga nauke u izgradnji” *Govori i članci*, knj. IV, Zagreb, 1956, str. 32.

³ Tito, „Zadaci Saveza komunista”, *VII Kongres SKJ*, Beograd, 1958, str. 84).

⁴ „Značaj društvenih promjena u našoj zemlji i uloga nauke u izgradnji”, *Ibid.*, str. 32.

⁵ Tito, „Zadaci Saveza komunista”, *VII Kongres SKJ*, Beograd, 1958, str. 84.

ima i biće teškoća i lutanja, ali će biti neophodno, govorio je Tito, uvek se suprotstavljati svemu onome što na polju kulture i obrazovanja stvara birokratske deformacije, unitarizam, ali i svaki partikularizam, i drugome što ometa ostvarivanje demokratskih odnosa i principa društvenog samoupravljanja u ovoj oblasti. Tim povodom Tito je pisao i sledeće: »Jedinstvo jugoslovenskog sistema vaspitanja i obrazovanja moramo dalje jačati i obogaćivati uklanjanjem slabosti na planu međunacionalne, međurepubličke i opštejugoslovenske saradnje samih vaspitnih i obrazovnih institucija i svih ostalih društvenih faktora u toj oblasti.

Osnova te saradnje mora biti borba za afirmaciju socijalističkih humanističkih sadržaja vaspitanja i obrazovanja, za unošenje savremene, progresivne, naučne misli u vaspitanje i obrazovanje, za dosljedno uklanjanje i suzbijanje svih nacionalističkih, idealističkih i konzervativnih elemenata u nastavnim planovima, programima, udžbenicima, u samoj nastavi itd.⁶

I zato, kada se osvrćemo na jedan period naše skorije prošlosti, na period socijalističke izgradnje u kome je Titova figura dominirala kao inspiratorska, pokretačka, organizatorska i vodeća, ne možemo se oteti utisku da su obrazovanje i nauka u nas sastavni deo stvaralačkog napretka društvene zajednice i da su njihovi uspesi organski povezani sa uspesima čitavog jugoslovenskog socijalizma.

U tome je Titova ličnost imala ogromnog udela i zato, kada mu danas čitav naš narod odaje priznanje za njegovu uspešno ostvarenu misiju generalnog sekretara i rukovodioca Komunističke partije Jugoslavije, radničke klase i čitavog progresivnog društva, naučni i kulturni radnici imaju razloga da se tom priznanju pridruže iskreno i potpuno.

Čestitamo Titu, koji je i sam govorio: »Ja sam dužan da odam priznanje mnogim našim naučnicima, mogu reći ogromnoj većini, zato što su se svim snagama posvetili naučnom radu da bi dali svoj dragocjeni udio u našim opštim naporima za izgradnju socijalizma u našoj zemlji... To dokazuje da je većina naših stručnjaka, naših naučnika, ozbiljno shvatila svoju zadaću u novoj socijalističkoj Jugoslaviji»⁷.

P. K.

---

⁶ Tito, »Uloga SKJ u daljoj izradi socijalističkih društvenih odnosa i aktuelni problemi u međunarodnom radničkom pokretu i borbi za mir i socijalizam u svetu«, *Osmi kongres SKJ*, Beograd, 1964, str. 42.

⁷ »Značaj društvenih promjena u našoj zemlji i uloga nauke u izgradnji«, *Govori i članci*, knj. IV, Zagreb, 1956, str. 34.